

# Beskrifning öfver ÖREBRO LÄN

af  
Wilh. Tham  
Stockholm, 1849.  
På C. A. Bagges Förlag.  
Stockholm, 1849.  
P. A. Norstedt & Söner,  
Kongl. Boktryckare.

## Wiby socken

mellan Hardemo i nordost, Hackvad och Edsberg i norr, Tångeråsa i nordvest, Bodarne i vester, Snaflunda i söder, Lerbäck i sydost. Arealen är 1,175 kvadratmil land, 0,025 sjö. Landets södra del är upptagen af den från Tiweden utgående höjdsträckning, som skiljer Telge-åns vattendrag från Tisarns. Södra sluttningen deraf är här som allestädes långsluttande och högländt, omkring 500 fot öfver hafvet, och ger upphof åt några små vattendrag, som gå dels till Tisarn, dels till Wettern. Norra sluttningen är brantare, och lemnar rum för en vidsträckt, blott af låga sandåsar genomstruken slätt, i vester skogig och träskig, eller sandig, i midten temligen bördig, med svartmylla till rådande jordmån, i öster åter mera skogig. På denna norra sidan om höjderna flyter vestligast en af Staf-åns grenar till Skagershult; i midten rinner Wiby- och Skarby-sjöarnes vattendrag; Wibysjön har ungefär 186 fots höjd öfver hafvet, 110 öfver Hjelmaren. -- Folkmängden år 1840 var 3069, fördelad på 598 hushåll; hemmantalet är  $130 \frac{5}{8}$  oförmedlade,  $110 \frac{3}{8}$  förmedlade. Hufvudnäringen är åkerbruk, i de bästa trak-



terna tillräckligt äfven för afsalu; derjemte idkas skogsbruk, samt trädgårdsskötsel. -- Landsvägen från Örebro till Göta rike delar sig vid Wresterps gästgifvaregård, 4 mil från Örebro: vägen till Östergötland går öfver Snaflunda till Askersund, den till Westergötland öfver Bodarne. Mindre vägar föra till Tångeråsa, Hackvad och Hardemo. Wiby nämnes omkring 1314; dess kyrkoherdelängd är känd åtminstone från midten af 1500-talet; det utgör nu, tillika med Tångeråsa, ett konsistorielt pastorat af första klassen. Kyrkan ligger vid Wibysjöns norra strand, 4 mil från Örebro; invid kyrkmuren är släkten Gadde's graf. -- Bland fornminnen nämnas ättehögar vid Kungs Wallby och Odensvi, samt en skans på Boshälla vid det sednare stället. Betydliga gårdar äro: Körtingsberg nära Wibysjön, 6 mantal säteri, utom några underlydande frälsehemman, grundades af en Gadde i början af 1700-talet, kom från hans släkt till andra, hvaribland den Hoffstenska, tillhör nu en Staaf. -- Wårsta, nära Skarbysjön, 3 m. säteri, 1 frälse, har varit bondby ännu 1632, kom inom århundradet till Falkenbergiska ätten, som behöll det till 1736, egdes derpå af en Lejonhufvud till 1789, en Geijerstam från 1791 till 1811, då det tillföll släkten Zidén. -- Hageberg, i nordost, 2 m. säteri; och Hageberg eller Nalaviberg, 2 m. säteri; det sednare synes förekomma 1283, under namnet Nærthævi, i ett gåfvobref af K. Magnus till biskopen i Strengnäs. Båda gårdarne hafva tillhört Lagerhjelmiska ätten, som ännu eger Nalaviherg; Hageberg tillhör en Liljencrantz. -- Lundby vid Wibysjön, 1 m. krono, kyrkoherde-boställe, med vacker blomsterträdgård. -- Froterp, i sydost,  $\frac{1}{2}$  m. krono, kaplansbol. -- Ybby, 2 m. krono, med två boställen för tjenstemän af civilstaten. -- Öfra Odensvi, 2 m. frälse, och Nedra Odensvi, 1 m. frälse, tros ha varit kungsgård. -- Skrubby, två gårdar, 1 m. frälse, 1 m. skatte. -- Kärr, i öster, 1 m. krono. -- Byn Kungs Wallby skall ha varit kungsgård. -- På flera ställen i vester, vid Bulltorp, Benkista, Laggarboda m. fl. finnas jerngrufvor, som nu föga eller intet bearbetas. -- I Wresterp är Hardemo, Grimstens och Kumla häraders tingställe.

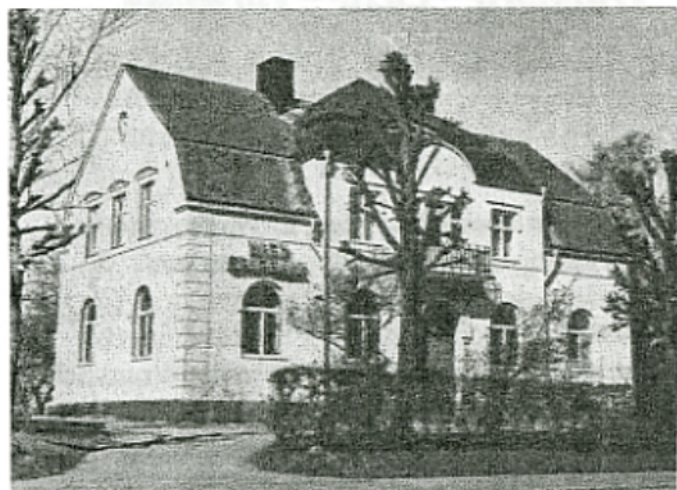


## VIBY SPARBANKS fastighet i Vretstorp. "Carlslund."

- när byggdes den och vad har hänt under åren? -

Ulf Sundh, nu boende i Hudiksvall, har i bankens protokoll<sup>x)</sup> letat fram uppgifter om fastigheten. Ulf är i färd med att färdigställa en berättelse av Viby Sparbanks verksamhet från starten och fram till fusionen med Örebro Länssparbank, som skedde den 1 december 1967. Klar under augusti 2009.

Här följer ett utdrag, som gäller själva fastigheten; idag Askersundsvägen 26, och som ägs av Kenneth Engström sedan två år tillbaka.



År 1958

Viby Sparbank började sin verksamhet 1 augusti, 1834. Det var Wiby Socken Hushållningsförening som initierade. Sparbankens förste ordförande var Kapten Adolf Ludvig von Hofsten. Bankens värdehandlingar förvarades i en speciell kista i kyrkan. Styrelsemötena hölls i Wiby Sockenstuga. År 1881 ordnades en "banklokal" i Fredriksbergs skola. I december 1911 flyttades verksamheten till egen nybyggd fastighet, där verksamheten fortsatte till i början av 1970-talet. 16 personer har under bankens självständiga tillvaro varit dess ordförande. Flera personer har varit anställda i banken för att utföra allt administrativt arbete. Längst tid hade Kamrer Helge Sundh, som började 1 september 1929 och slutade som pensionär den 26 april 1970, de sista åren som anställd inom Örebro Länssparbank.

### 1906

Vid Oktobersammanträdet erbjuds Sparbanken av Godsägare O Eriksson att köpa ett nyuppfört hus att användas som sparbanklokal. Styrelsen tackade, men avböjde då utformningen ej var lämplig som banklokal.

Under december kom ett förnyat erbjudande om köp. Ordföranden och kamreraren hade undersökt huset. Det skulle bli dryga kostnader för anpassning till banklokal. Avslag blev det även för några andra erbjudanden.

Styrelseledamot Kronolänsman Kasper Swidén fick i uppdrag att undersöka lämplig tomt för att bygga ett sparbankhus.

### 1909

Behovet av en ny och bättre lokal för sparbanken hade blivit allt trängande. Beslut måste fattas, varför undersökningarna intensifierades.

10 augusti. "§ 3 Efter att kommitterade, som erhållit uppdrag att utreda och undersöka huruvida Fröken Thyra Åhmans salubjudna hus i Wretstorp kunde befinnas lämpligt att inköpa, informerat, avslogs erbjudandet."

Ordföranden Carl Johan Englund hade inköpt mark om 47,46 ar från 1 mantal frälse hemman Skävid N:o 2 Nergården. Han erbjöd Sparbanken att ta över kontraktet till samma köpeskilling.

14 december.

Huvudmännen beslöt enhälligt att överta nämnda tomt till samma pris och uppdrog åt styrelsen att uppgöra förslag till lämplig sparbanksbyggnad. Innan allt blev klart med övertagandet avled Carl Johan Englund. I protokollet antecknades: "Godsägare Carl Johan Englund blef invald i sparbankens styrelse år 1881; samma år undergick banken en genomgående nydaning och flyttades till Fredriksberg. Hedern för denna nydaning tillkommer i främsta rummet Carl Johan Englund, vilken mer än någon annan af dåvarande styrelseledamöter vinnlade sig om och arbetade för bankens nydaning och anpassning efter tidens kraf, utan att under en lång följd af år därför erhålla den ringaste ersättning. Först under de senare åren har styrelsen uppburit arvode.

Under den tid Carl Johan Englund tillhört bankens styrelse har bankens fonder mer än tiodubblats från omkring 70 000:- Till öfver 800 000:- och trots denna raska tillväxt och därmed följande livliga omsättning har banken undgått att vidkännas några mera betydande förluster."

### 1910

8 mars. Styrelseledamöterna Swidén, Pettersson, Lundquist har varit på studiebesök vid Karlskoga Sparbank. Arkitekt Nissen, Örebro fick i uppdrag att göra ritning och kostnadsförslag till ett Sparbankshus i tegel.

Swidén fick i uppdrag att ombesörja förvärvet av tomt för 1500:-

22 mars Styrelseledamoten B Lundquist presenterade arkitekt Nissens förslag till Sparbankshus för styrelsen. Fullständigt förslag skulle kosta

<sup>x)</sup> 220 volymer - huvuddelen handskrivna förvaras i arkiv. Såväl styrelsens som huvudmännens protokoll har granskats. Jag har inte gjort någon markering från vilket protokoll texterna hämtats. Äldre svenska förekommer. Jag har undvikit att "modernisera" texten.



700:- Ärendet behandlades av huvudmännen vid dess sammanträde.

10 maj. § 2 Sparbankstomten namn beslutades till **Carlslund** (efter CJ Eglund).

Sparbankstomten köptes av LA Ahlin. Denne åtog sig att flytta stugan (soldattorp?) mot en ersättning av 400:- före den sista mars 1911.

13 september. § 6. Beslut om att annonsera om anbud för uppförande av Sparbankshus.

#### **EXTRA sammanträde 1 den 17 oktober.**

§ 1 Arkitekt Karl Nissen öppnade sex anbud:

1. Gustav Willeén Örebro 27 969:90. Taket täcks med plåt. Fullt färdigt. Eternit? = särskild kostnad.

2. Carl Adolphi, Vretstorp 26 012 alt 25 400:-

3. Bröderna Edvard och Carl Lindström.

23 575:- alt 22 800:- exkl särskilda plåtarbeten (om eternit)

4. Byggn L Hansson, Arvika 26 100:- alt 25 570:-

5. Byggn LJ Jansson, Versås (Västerås?) 28550:- alt 27 820:-

6. Byggn K Karlroth, Örebro 26200:- alt 25 560:-

Styrelsen beslutade efter grundlig genomgång anta Bröderna Lindström efter det att Borgen tagits av Generalmajor John Liliehök, Körtingsberg

Styrelseledamöterna Pettersson och Lundquist fick i uppdrag att upprätta kontraktet samt att med torparen Andersson att mot skälig ersättning göra överenskommelse om snarast möjlig avflyttning från den å sparbankstomten befintliga stugan för att grundarbeten skall kunna verkställas under hösten.

#### **EXTRA sammanträde 2 den 24 oktober.**

Kontraktsskrivningarna klara och accepterade.

Torparen Andersson ombedd avflytta mot ersättning om 100:- före den 1 november men ansåg att detta ej var möjligt. Arkitekt Nissen förslög att utstakningen flyttas något söderut vilket möjliggör att torpstugan kan stå kvar tills vidare. Enhälligt beslut enligt förslaget.

8 november. Brev till Skandinaviska Eternit om att överta ett parti eternit, som blivit över från ett annat byggnadsprojekt.

1911. § 12. Beslut om att de extra plåtarbeten, som erfordras i sammanhang med sparbankens beslut om takläggning, skall ske med eternit.

14 februari. Beslut om att till bröderna Lindström utbetala 3000:-, ehuru ersättning för dessa arbeten ännu ej till fullo voro utförda.

11 juli, 1911. § 4. PO Pettersson anbud om tillverkning av dörr till kassavalvet för nettopriset 225:- antogs.

26 maj TAKLAGSFEST! NA-NT den 30 maj:

### **Vretstorp—Laxå—Töreboda.**

**Taklagsjüst** firades i lördags vid Viby sparbanks nybygge. Arbetarne erhöilo pänninggåvon samt bjödos på kaffe.

Byggnaden uppfördes i sten, inrymmer, utom källarvåning, banklokal, styrelserum och sammanträdesrum för huvudmännen, direktörsrum och kassavalv i bottenvåningen samt bostadsvåning åt kamreraren om 4 rum och kök mm i övre våningen. Fastigheten med tillhörande tomtområde kostade i fullt färdigt skick 30 341:69.

§ 5. Styrelseledmötorna Lundquist och Pettersson fick uppdraget att föranstalta om planering av sparbankstomten samt göra ett förslag om uthusbyggnad i samarbete med länsträdgårdsmästaren; förslagen underställdes huvudmännen.

#### **Första sammanträdena i Sparbankshuset Carlslund:**

10 december. Första huvudmannasammanträdet.

12 december. Första styrelsesammanträdet.

Carl Juhlin fick i uppdrag att brandförsäkra fastigheten för 26 000; lösöre för 1000 i Skandia under 3 månader.

Under tiden undersöktes försäkring hos andra brandstodsbolag.

15 december. Företeddes en överskottsräkning från Br Lindström om 690,45 som godkändes.

Arkitekt Nissen hade lämnat en extra räkning om 45:-, som ej godkändes, då han tidigare erhållit förskott om 700:-.

#### **1912**

9 januari. 100:- anslogs till eldning och städning som kamrer CW Lundquist utförde.

B Lundquist fick i uppdrag att införskaffa anbud/offert för uppförande av uthusbyggnad

13 februari 2 anbud hade inkommit.

1. Bröderna Lindström 1448:-

2. Karl Adolphi 1250:-

Adolfis anbud antogs med vissa ändringar.



Telefonledningen i tidigare lokalen Fredriksberg togs ned och sattes in i sparbankshuset. En matta inköptes till kontoret.

§ 4. B Lundquist fick i uppdrag att göra upp med länsträdgårdsmästaren om utsättning och markering samt plantering av träd på tomten.

14 maj. Anskaffades trädstängsel från Gunnebo Stängselfabrik och föranstaltades inhägnad av tomten samt byttes pumpen i källaren ut mot en med sug och tryckpump. Anlades vattenledning från källaren till brygghuset (?).

#### 1914

FASTIGHETSFOND inrättades.

#### 1929

8 januari. Förslag från Torsten Thorsell att inköpa en elkamin för tillfällig användning för uppvärmning vid golvet under skrivpulpeten i sparbanksexpeditiionslokalen.

12 februari. §8. Anslogs 200:- för eldning och städning av lokalerna, som utföres av fru Anna Karlsson, Vretstorps mejeri.

#### 1932

12 januari. Anhållan inkom om att få nyttja banklokalen för socknens kommunalfullmäktige möten under 1932.

Begäran avslogs då lokalen är för liten för offentliga besökare.

§ 2 Avslag även för vägstämmornas möten.

1934 firades 100 år. Ur 110-årsskriften:

*"Under sin nu 100-åriga tillvaro har Viby sparbank haft att glädja sig åt en vacker framgång. Att den varit orten till gagn och fyllt sin uppgift på bästa möjliga sätt, därom torde alla vara eniga. När därför denna skrift nu ugives för att hugfästa bankens 100-årsminne, är det styrelsens förhoppning att bankens verksamhet alltjämt skall få fortgå utan störande inflytelser."*

#### 1937

§ 17. Värmeledningsanläggning installerades för en kostnad om 3335:- samt inköpte en panna för vedeldning.

#### 1940

25 maj. Beslut om önskvärt, att efter utredning, verkställa lämplig förstärkning av bankens kassavalv i källaren, enär böcker och gamla handlingar upptar för stor plats i nuvarande valv.

9 juli. §3. Med herr Carl Larsson, Höghult överenskomms om leverans av 7,5 m<sup>3</sup> kapad prima torr avled som legat under tak till kronor 12 per m<sup>3</sup> fritt sparbanken.

8 oktober. Kristidsnämnden hade begärt få uppgift om hyran för exp lokalen, som de disponerat sedan 24 maj samt att i stället för stora rummet, få hyra nordöstra gavelrummet som expeditiionslokal.

#### 1941

11 mars. §3. Styrelsen beslöt att tillsvidare och fritt upplåta lokal åt Vretstorps Lottakår för sina sammanträden i likhet med Vibykretsen av Svenska Röda Korset.

#### 1945

10 april §7. Föredrogs en kostnadsberäkning till WC-anläggning i fastigheten Carlslund.

*"Då avloppsledningen är bristfällig och därjämte otillräcklig för WC anläggning bör samtliga avloppsledningar i fastigheten sammanföras i källare och ledas till en Hoffmansbrunn som placeras ca 30 m från byggnaden. Därifrån lägges ledning till befintlig brunn i avloppsnätet. Alla ledningar ovan källargolv av gjutna normalrör; i källargolvet av Höganäsrör samt utanför fastigheten av cementrör.*

*Anläggningen är kostnadsberäknad till 1150:- Denna beräkning gäller inte grävning, påfyllning håltagning eller efterlagning."*

Då en WC anläggning i sparbankens fastighet sedan flera år varit önskvärd och av omständigheterna under senaste åren alltmera påkallat beslöt styrelsen att uppdraga till entreprenör John Dimberg att utföra WC anläggningen i enlighet med gjort förslag med den ändringen att anläggningen skall bestå av 2 WC-apparater – en i vardera våningen.

10 juli §4. Till entreprenör för grävning av avloppsledningar och för Hoffmansbrunn antogs JO Sahlströms mot en begärd ersättning av 325:-

#### 1953

Januari. Byggmästare Oscar Bodin anmodas att i källarvåningen gräva ur och mura upp arkivrum. Arbetet utförs på löpande räkning. Martin Larsson, Gunnar Karlsson och Helge Sundh följde arbetet.

Rökgången från värmeledningspannan i källarvåningen har blivit felaktig, så att kolos trängde in i ett par rum. Beslut om att låta riva ner gamla murstocken och mura upp en ny försedd med rökgångar, som överensstämde med gällande föreskrifter.

<sup>20</sup> 220 volymer – huvuddelen handskrivna förvaras i arkiv. Såväl styrelsens som huvudmännens protokoll har granskats. Jag har inte gjort någon markering från vilket protokoll texterna hämtats. Äldre svenska förekommer. Jag har undvikit att "modernisera" texten.